

În loc de Introducere - Smerenia, remediul omului căzut

Vameșul este modelul ideal a felului în care putem înainta atât în cunoașterea de sine, cât și în cunoașterea lui Dumnezeu; pe când fariseul este un model păgubos de a fi.

Această pildă și parabolă este un moment duhovnicesc: prin ea Iisus Hristos ne dezvăluie cugetele dumnezeiești, raportarea și privirea lui Dumnezeu către Om. O asemenea descoperire nu putea fi făcută de către prooroci, ci putea ieși doar din gura însăși a lui Dumnezeu. Fiul ne arată miezul vieții duhovnicești, lăuntrice, de dincolo de aparențe. Această parabolă se găsește numai la Sfântul Apostol și Evanghelist Luca, adică la Sfântul Apostol Pavel, pentru care Sfântul Luca făcea slujbă de scriitor.

Domnul se află la sfârșitul lucrării sale din Galileea și curând va începe „urcarea către Ierusalim” pentru a săvârși mântuirea lumii; El istorisește atunci o serie de parabole, între care aceasta este cea din urmă. Este impresionantă prin realismul ei și extrem de aspră pentru evrei, ca un „bici duhovnicesc”. Se cuvine mai întâi să amintim pentru ce Domnul istorisește această pildă și parabolă: „Către unii care se credeau că sunt drepti și priveau cu dispreț pe ceilalți”. Cât de potrivită este această remarcă a lui Iisus Hristos! Avem adesea impresia, sentimentul că suntem buni, drepti, ceea ce aduce aproape inevitabil comparația cu ceilalți, care mereu este în avantajul nostru. Să ne amintim de preoții și cărturarii dinaintea orbului din naștere: „Noi suntem ucenici ai lui Moise.... Pe de-a-ntregul în păcate te-ai născut, și tu ne înveți pe noi?” (Ioan 9, 28; 34); se simte aici tot disprețul preoților pentru cei de jos... Întotdeauna este primejdios din punct de vedere duhovnicesc să aibă cineva o părere bună despre sine.

Cu alte cuvinte, cei doi oameni care urcă la Templu sunt două arhetipuri ale omului și ale creștinului, diametral opuse unul celuilalt. Un fariseu aparține „castei” celei mai influente a iudaismului, am putea spune cea a „exclusiviștilor”. Cred în tot ce se află scris în Lege și în Prooroci, și pun în practică scrupulos preceptele lui Moise: se roagă, postesc, fac milostenie... Adesea sunt oameni remarcabili (Și Sfântul Apostol Pavel era tot fariseu). Un vameș este un evreu care colaborează cu autoritățile romane. Acestea încasau de la ei taxele și impozitele în avans, adică ei plăteau către vistieria publică romană taxele și impozitele, și își primeau înapoi plata percepând aceste taxe și impozite luând pentru ei o parte importantă. Erau bogați și duceau o viață fastuoasă, mai aproape de cultura greco-romană păgână decât de obiceiurile evreiești. Evreii evlavioși îi urau: nu le vorbeau, nu-i atingeau și nu mâncau cu ei, pentru că erau „necurați” (atingeau banii idolatri, moneda romană cu efigia împăraților romani divinizați). Însă amândoi fac o faptă bună: „urcă la Templu spre a se ruga”, adică se ridică duhovnicește pentru a întâlni pe Dumnezeu. Dar, odată ajunși la Templu, pe pardoseala unde călcau numai bărbații evrei, atitudinea lor (comportamentul lor dinaintea lui Dumnezeu) este din nou complet diferit. Fariseul merge în față pe dalele templului lui Israel în apropiere de „primul vâl” (la intrarea „Sfintei Sfintelor”) și stă „în picioare”, drept ca litera I, sigur de el. Se roagă „în sine”: am putea aproape spune că face un solilocviu, că se ascultă pe sine. Cu toate acestea, rugăciunea începe bine: „Mulțumesc Ție Doamne...”. Și acestea sunt chiar cuvinte plăcute lui Dumnezeu. Dar urmarea este îngrozitoare. Îi spune lui Dumnezeu: eu trăiesc într-adevăr bine; ceilalți sunt răi: sunt hoți, nedrepți, desfrânați, nu țin Legea. Iată acest îmbogățit care este „în spatele bisericii” și care se tăvăleşte în desfrâu... Bine că nu sunt ca acest vameș! Eu țin Legea: sunt un adevărat

evreu. Putem să vedem că această rugăciune, care de fapt nu este o rugăciune, arată două păcate grave: pe de o parte arată o judecată de valoare absolută asupra celorlalți, pe când Dumnezeu este singur Judecător. Dumnezeu singur cunoaște starea lăuntrică a inimii fiecăruia. Ia locul lui Dumnezeu; și pe de altă parte, acest om este mulțumit de sine, întors asupra lui însuși, admirându-se pe sine. Nu se aseamănă lui Dumnezeu, care nu este întors înspre Sine. În Dumnezeu este o permanentă kenoză care îngăduie creația și darul lui Dumnezeu către altcineva decât către Sine. Dacă Dumnezeu ar fi mulțumit de Sine, creația nu ar exista. Dumnezeu își retrage slava Sa pentru ca creația să poată exista. El este mereu „întru” (προς, pros) și dăruiește totul fără a aștepta nimic. În fond, cel mai mare păcat al Fariseului este că nu are nevoie de Dumnezeu. Discursul său interior și lăuntric nu este o rugăciune. Vameșul face exact invers. Nu îndrăznește să înainteze, stă la intrarea în templu, nu îndrăznește nici măcar să ridice ochii la Cer, adică la Dumnezeu, și deci se uită în jos, în pământ, și își lovește pieptul – ceea ce în Antichitate era semn de doliu - și spune o rugăciune minunată: „Doamne, miluiește pre mine păcătosul”, cuvinte care alcătuiesc practic Rugăciunea lui Iisus. Acest om a găsit o comoară: pocăința. Are o nesfârșită nevoie de Dumnezeu. Această rugăciune minunată, duhovnicească, este exprimată: iese din inima sa și este rostită de buzele sale. Este adresată lui Dumnezeu: vameșul vorbește cu adevărat lui Dumnezeu.

Aici Domnul nostrum Iisus Hristos rostește un cuvânt înfiorător: Vameșul, iar nu Fariseul, este îndreptățit, iertat, pentru că a intrat prin poarta cea strâmtă, pocăința. Ce lovitură pentru evreii care ascultau! Căci Fariseii treceau drept oameni religioși și evlavioși, modele, pe când vameșii erau urâți. Domnul a ales dinadins un exemplu extrem pentru a zgudui sufletele, pentru a provoca o adevărată conversiune, o întoarcere a valorilor. Cu toate acestea pilda sa nu este atât de departe de realitate, căci vedem în Evanghelie mulți farisei mulțumiți și siguri de ei înșiși, care Îl atacă pe Iisus Hristos, și câțiva vameși care se convertesc (cum este Zahau vameșul, sau poate chiar Matei, care era un perceptor pe nume Levi, chemat de Iisus Hristos). Fraza de la urmă este cu adevărat un cuvânt dumnezeiesc, un logion, o lege duhovnicească: „Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înalța.” Drumul către înălțimile cerești trece prin coborârea de sine voită: pocăința și smerenia. Cel care vrea să urce trebuie mai întâi să coboare: este o antinomie duhovnicească. Partea a doua a frazei se aplică cu precizie lui Iisus Hristos: El S-a coborât pe Sine până la a lua chip de rob – și chiar până la moarte – iar Tatăl Său L-a înălțat, dimpreună cu firea Sa omenească, peste ceruri.

Despre rugăciunea care te închide în propriul egoism

În altă ordine de idei, ieșind puțin din această introducere – expunere, vom remarca și sublinia faptul că Pilda Vameșului și a Fariseului este precedată de pilda despre văduva stăruitoare (Luca 18, 1-8), ca exemplu de dăruire în rugăciune, și de cutremurătoarea întrebare: „Oare, când va veni Fiul Omului, va mai găsi credință pe pământ?” (v. 8). Pilda se vrea a fi răspunsul Mântuitorului dat unora „care se credeau că sunt dreți și disprețuiau pe ceilalți”. În Sfânta Scriptură, pe lângă farisei și vameși, sunt pomenite și alte grupări religioase: saducheii, cărturarii, zeloții, esenienii, fiecare cu istoria sa. Fariseii erau credincioșii nelipsiți de la Templu; saducheii erau aristocrații, sacerdoții timpului; cărturarii erau înțelepții poporului; zeloții erau o grupare de politicieni credincioși, care lupta pentru dezrobirea poporului de sub romani; esenienii erau un fel de călugări ai timpului. Vameșii erau perceptori, slugile romanilor, care strângeau taxele imperiale impuse prin lege. Cu toate că impozitele erau stabilite de stat, ei aveau suficiente mijloace de jefuire a populației. Cei doi despre care vorbește pilda s-au urcat la

Templu ca să se roage. Era timpul rugăciunii. Nu se spune dacă era vorba de rugăciunea de dimineață (9 a.m.) sau de seară (3 p.m.). Templul era așezat pe una dintre colinele Ierusalimului. Așa că pentru a se ajunge la Templu trebuiau urcate cincisprezece trepte. Ritualul cerea ca iudeii să se oprească pe fiecare treaptă, pentru a rosti câte un psalm. Erau cincisprezece psalmi (119-133), de unde și numele de „Psalmii treptelor”.

După cum am mai spus și în rândurile anterioare, rugăciunea fariseului, deși în prima parte dă impresia unei rugăciuni de mulțumire adusă lui Dumnezeu: „Dumnezeule, Îți mulțumesc” (v. 11), pe parcurs ea se transformă într-o rugăciune de elogiere a propriilor virtuți, expunându-I lui Dumnezeu, spre informare, ca și cum Dumnezeu nu ar fi știut că „nu este răpitor, nedrept, adulter ca alții și chiar ca vameșul” aflat la rugăciune în preajma lui, pe care îl considera a fi un păcătos (v. 11). În plus, pentru păcatele poporului – dar nu și pentru ale sale, cu toate că era iudeu – postea de două ori pe săptămână, luna și joia, deși Legea prescria pentru aceasta un singur post anual – cel din Ziua Ispășirii, și plătea zeciuiala cuvenită din tot ce cumpăra, însă nu și din grâul, vinul și untdelemnul obținute din noua recoltă, din care ar fi trebuit să dea zeciuială producătorului.

Rugăciunea trufașă a fariseului din Evanghelia Sfântului Apostol Luca 18, 11 păstrează linia rugăciunilor talmudice. Trufia se omologhează cu mândria. Spre exemplificare, voi reda textul unei astfel de rugăciuni: „Mulțumescu-Ți Ție, Doamne, Dumnezeul meu, că mi-ai dat partea mea la un loc cu cei ce stau în scaunul învățaturii și nu cu cei ce stau în colțurile ulițelor; căci eu mă duc cu ei devreme la muncă și ei tot devreme sunt la muncă; eu mă zoresc să lucrez asupra cuvintelor Torei, iar ei se zoresc să lucreze la lucruri de o clipă. Eu mă ostenesc, se ostenesc și ei; eu mă ostenesc și prin aceasta câștig, pe când ei se ostenesc fără nici un câștig. Eu alerg și aleargă și ei; eu alerg spre viața veacului ce va să fie, iar ei aleargă spre prăpastia nimicirii”. Din păcate, o astfel de rugăciune nu te apropie de Dumnezeu, ci te înstrăinează; te izolează de Dumnezeu; este o rugăciune care te închide în propriul egoism. Este rugăciunea omului trufaș, semeț, mândru, care nu caută cu prioritate ceea ce folosește sau ajută sufletul, ci dimpotrivă, îl strică. O astfel de rugăciune nu atrage ajutorul lui Dumnezeu, ci îl respinge. Da, trufia împrăstie tot binele. De remarcat este faptul că, pe măsură ce fariseul își enumera virtuțile, expunându-I-le lui Dumnezeu într-o manieră arogantă și, astfel, sporindu-și trufia și așa fără măsură, nu numai că nu-L sensibiliza pe Dumnezeu, ci el însuși se înstrăina de însăși dorința sa de mântuire, izolându-se astfel chiar de propriile sale reușite. Ba mai mult, faptele lui virtuozitate îi deveneau exterioare, ostile și chiar acuzatoare, deopotrivă, în relație cu Dumnezeu.

Dumnezeu nu are nevoie de campanie de imagine personală, egolatră și nici de CV-ul nimănui

Cât privește rugăciunea cu bună-umilință a vameșului: „Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului” (v. 13), însoțită de lovirea pieptului, ca sediu al păcatului, înjugând plângerea cu umilința, se arată a fi diametral opusă încrederii fariseului în dreptatea sa; totodată, aceasta arată dorința manifestă de îndreptare a vieții și de mântuire a unui om cu conștiința zdrobită de păcat. Unei atare dorințe, Dumnezeu i-a acordat bunăvoința Sa; i-a răspuns pozitiv și, grație acestui răspuns primit de la Dumnezeu, vameșul „s-a întors mai îndreptat la casa sa” (v. 14). Astfel, rugăciunea de psalm a vameșului: „Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului” ne apare în total contrast cu rugăciunea de autoelogiere a fariseului, față de care Dumnezeu s-a arătat reticent (v. 14). Trufia s-a arătat pricinuitoare de sărăcie pentru bogăția virtuților, pe când sărăcia desăvârșită s-a arătat îndestulătoarea îndreptării, spune troparul cântării a 4-a. Sfântul Grigorie al Nyssei

spune că: „mândria este un fel de urcuș «în jos», pe când smerenia, născută din credință, este o «coborâre în sus»”.

Așadar, cu alte cuvinte, Dumnezeu nu are nevoie de campania de imagine personală și nici de CV-ul nimănui. Fiind Dumnezeu, ne cunoaște biografia în întregimea ei. Din păcate, comportamentul fariseului, prin modul său de abordare a lui Dumnezeu, în loc să-l fi înălțat, l-a pogorât, pe când vameșul, prin zdrobirea și lovirea inimii, a obținut grațierea lui Dumnezeu. Iertarea și bunăvoința lui Dumnezeu. În actul liturgic, gesturile sunt de o importanță covârșitoare. Dumnezeu, în relație cu vameșul și, prin el, cu toți oamenii, asemenea lui, nu Se dezmente. Duhul umilit, inima înfrântă și smerită a vameșului nu au fost urgisite, ci recompensate. Pe când fariseul, înălțându-se peste măsură, a căzut în lanțurile slavei deșarte. Sfântul Grigorie Sinaitul spune că „smerenia este har și dar de sus” (*Filocalia*, VII, p. 134). Atitudinea lui Dumnezeu față de cei doi este o prefigurare a ceea ce va fi la Judecata de Apoi. Atunci, Dumnezeu îl va înălța pe cel smerit și-l va smeri pe cel mândru. Acolo, va avea loc o inversare eshatologică a condițiilor existente.

Smerenia - Împărăteasa tuturor virtuților

În altă ordine de idei, Vameșul este modelul ideal a felului în care putem înainta atât în cunoașterea de sine, cât și în cunoașterea lui Dumnezeu; pe când fariseul este un model păgubos de a fi. Un om, asemenea fariseului, nu ar putea să descopere treptele care duc la Dumnezeu fără o prealabilă pocăință, fără o despățimire, fără ca mai întâi să întoarcă păgubiților fraudulosul câștig. Schimbarea atitudinii lui Dumnezeu în relație cu vameșul aflat în disperarea izolării, ca răspuns al societății la comportamentul său, s-a produs grație smereniei acestuia. De aici reiese că îndurarea lui Dumnezeu față de inima înfrântă și smerită este fără de margini. Smerenia – împărăteasă a tuturor virtuților – este remediul omului căzut. Sfântul Ioan Scărarul consideră smerenia ușa Împărăției lui Dumnezeu (*Filocalia*, IX, p. 306). Mesajul parabolei poate fi sintetizat astfel: „Dacă mândria l-a coborât pe om din cer, smerenia l-a înălțat”! Da, vameșul a avut o smerenie ce i-a înlesnit înălțarea. Fie ca loghionul parabolei din Luca 18, 14: „Fiindcă oricine se înalță pe sine va fi umilit și oricine se smerește pe sine va fi înălțat” să devină argumentul înălțării fiecăruia dintre noi. Prin urmare, Slava lui Dumnezeu izvorăște numai acolo unde odrăsește smerenia...

În loc de alte concluzii finale și încheiere – un epilog ce poartă titlul: Mândria, fariseismul și ipocrizia – înfățișarea și purtarea noastră cea de toate zilele?!...

Plecând de la această pericopă evanghelică și pildă a Vameșului și a fariseului, vom observa șă constata că, de cele mai multe ori încercăm, într-un mod scolastic, să clasificăm păcatele și patimile noastre omenești, gândindu-ne că unele sunt mai mari sau mai grave decât altele, uitând de concluzia Sfântului Vasile cel Mare „că nu există păcate mari sau mici ci numai păcate!...” Și chiar ne resemnăm și ne consolăm cu gândul că nu avem păcate chiar atât de mari ori atât de multe, nădăjduind cu toții în marea bunătate, dragoste și milostivire a lui Dumnezeu spre iertarea păcatelor noastre, uitând faptul că El este atotbun și atotmilostiv dar și atotștiutor și, mai cu seamă, atotdrept!...

În dezbaterea și evaluarea noastră valorică și axiologică, ce este de cele mai multe ori pur subiectivă și, mai mult decât atât, răsturnată, ignorăm adevărul și realitatea că unul din păcatele și patimile cele mai mari pe care-l săvârșim cu toată îndrăzneala, justificarea, aroganța și

ignoranța este păcatul și patima ipocriziei, a fățarniciei sau a vicleniei, conform căruia: una gândim, alta zicem și cu totul alta facem ori săvârșim!...

Suntem foarte puternic afectați, înșelați sau amăgiți de această cursă și capcană a duplicității, a dedublării care, din păcate, mai devreme sau mai târziu ne va duce la o amarnică dezamăgire, la necazuri și suferințe atât pentru noi înșine cât și pentru ceilalți frați ai noștri!... Constatăm faptul că acest păcat a cuprins pe foarte multă lume, indiferent de statutul social ori nivelul intelectual și că se bazează pe fundamentul machiavelian care susține că „scopul scuză mijloacele!...” Uităm de îndemnul Mântuitorului dar mai ales de aversiunea Sa față de acest păcat, admonestat cu greul apelativ „Vai vouă!...” sau de îndemnul Sf. Ap. Iacov – ruda Domnului, care spune în epistola sa că la noi creștinii „ce este da trebuie să fie da, iar ce este nu să fie nu, iar ce este mai mult decât aceasta, de la diavolul este!...” Cu foarte multă „abilitate” și „disponibilitate” găsim argumentări și justificări cum că așa este diplomatic sau aceasta este politica, uitând de faptul că este bine să avem permanent tărie de caracter și coloană vertebrală dreaptă, și la propriu și la figurat!... Iar consecințele acestor cauze amăgitoare și înșelătoare vedem cu toții care sunt, și anume: multe dezamăgiri, multă tulburare și sminteală atotcuprinzătoare!... Suntem, foarte mulți dintre noi, oameni care vorbim mult dar facem puțin sau acoperim faptele mici cu vorbe mari!...

Tendențele acestea ce duc la desacralizare, la secularizarea noastră interioară, la relativizare spirituală și duhovnicească, sunt foarte nocive și mult dăunătoare!... De ce? Fiindcă lipsește tot mai mult încrederea și sinceritatea, onestitatea și consecvența față de semenii noștri, lucruri, fapte și virtuți care abundă și predomină în viețile Sfinților și Preacuvioșilor Părinți ai Bisericii, de-a lungul timpului!...

În aceste condiții, pentru că ne este sau ar trebui să ne fie teamă de avertismentul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, potrivit căruia „Vai de cel prin care vine sminteala!...”, trebuie să conștientizăm faptul că suntem, de foarte multe ori, exemple pur și simplu negative pentru cei mai tineri, care oricum sunt într-o acută criză axiologică, lipsă de modele și exemple demne de urmat, la această dezorientare contribuind, din nefericire, fiecare dintre noi, într-o mai mare sau mai mică măsură, aducând prin aceste atitudini suficientă întristare, necazuri și suferințe!...

Prin urmare, viața noastră cotidiană se desfășoară într-un registru spiritual foarte larg și divers ori variat: - din adâncurile păcatului și din „ceața patimilor” sau confuzia fățarniciei spre culmile virtuții și lumina dumnezeiască. În funcție de eforturile noastre ascetice este și starea noastră pe treptele ei atât de numeroase. „De pe dealurile bucuriilor – afirmă Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – în văile necazurilor, așa decurge viața omului duhovnicesc; dar ea înscrie un real progres în aceste alternanțe. Bucuriile, pentru răbdare, sunt tot mai curate, mai spiritualizate, mai nepătate de mulțumirea de sine; necazurile sunt tot mai ferm răbdate. Propriu-zis, bucuriile sunt domolite de siguranța necazurilor ce vor veni, iar necazurile, răbdate cu un amestec de seninătate, de răs interior, cum ar zice Sfântul Ioan Scărarul, prin siguranța bucuriilor ce vor veni la rând. Deci, fie oricât de shimbătoare împrejurările externe în care se desfășoară viața omului duhovnicesc, lăuntric ea a ajuns la un fel de nivelare, care îi dă o statornică liniște. Este tăria spiritului și a duhului în fața valurilor lumii”. Oscilând între aceste două limite, viața trece inevitabil prin proba încercărilor duhovnicești, în vederea înaintării ei pe o treaptă superioară de desăvârșire. De aceea, necazurile (fie ele și pricinuite de alții, datorită ipocriziei și nesincerității lor), dacă nu sunt acceptate și asumate, ele ne dublează greutatea suferinței, cele abordate și înțelese din punct de vedere duhovnicesc însă, ne înjumătățesc necazul și urmările acestuia, în virtutea pedagogiei divine atotștiuătoare și înțelepte. Dacă vrem ca viața noastră să fie o înaintare

din treaptă în treaptă spre piscul sfințeniei creștine, proba pătimirilor fără de voie trebuie trecută cu răbdare, nădejde, pocăință și smerenie, toate acestea în rugăciune curată către Tatăl nostru Cel ceresc, de la care ne vine nouă tot ajutorul.

Acesta este drumul viețuirii duhovnicești creștine: - împreună pătimire cu Iisus Hristos – Care și El a suferit atât de mult din cauza fățarniciei cărturarilor și a fariseilor (fără a avea aici pretenția vreunei comparații între personae și situații) - cu nădejdea învierii și a răsplatei, pe măsura eforturilor noastre ascetice. Este calea pe care au străbătut-o toți cei iubitori de frumusețe spirituală, dar care au suferit și ei cât se poate de mult, urmând pilda Mântuitorului, adică: - Sfinții apostoli, mucenicii, mărturisitorii, cuvioșii, monahii și nu în ultimul rând creștinii obișnuiți. La aceasta ne îndeamnă Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cerându-ne să purtăm jugul sau crucea desăvârșirii, a încercărilor și necazurilor din această viață și lume trecătoare, atât de înșelată și de înșelătoare, asigurându-ne totodată că biruința Lui este și biruința noastră.

Viața este, așadar, o alternanță între bucurii și necazuri, între succese și eșecuri, între împliniri și înfrângeri. Nu există muritor care să fi avut parte, în această viață, numai de bucurii, după cum nu există om care să fi cunoscut numai înfrângerea. Bucuriile nu pot fi perfect detașate de necazuri, nici acceptate doar de ele, în defavoarea încercărilor, a necazurilor și a smintelilor de tot felul, important fiind modul în care știm și reușim să le depășim!... Cel ce nu și-a zidit viața pe temelii credinței și a sincerității autentice, ar putea înclina să creadă că această lume este, mai degrabă, o „vale a plângerii”, odată ce venim aici plângând și plecăm din ea suspinând, fie după ea, fie de durere. Povestea vieții fiecăruia dintre noi, privită, tratată și abordată dintr-o perspectivă pur firească, naturală, are aspectul unei drame cu un sfârșit tragic sau un fiasco. *Privită însă, din punctul de vedere al credinței, ea este o victorie asupra suferinței și a lumii, o biruință și o depășire a lor, în Iisus Hristos, indiferent de activitățile și acțiunile pervertite și pervertitoare ale unora dintre semenii noștri!...*

Prin urmare, așa stand lucrurile, trebuie să realizăm faptul că ispitele și necazurile noastre pot face rugăciunea noastră tot mai curată și mai simțită, spălând-o cu lacrimi. Iar atunci când ne rugăm cu stăruință, nu se poate ca Iisus Hristos să ne lase uitați și întristați, să ne priveze de mângâierea și ușurarea Sa cea blândă. El „Cel ce șterge lacrima de pe obrazul tuturor”, Cel ce șterge suferințele lumii, nu va întârzia la infinit să ne caute. S-ar putea să întârzie, pentru că are de șters lacrimile de pe fețele triste ale multora, pentru că vrea să răspundă rugăciunilor celor ce l-au invocat cu credință și stăruință. Nu-și va opri la infinit izvorul revărsării darurilor Sale față de noi, iar atunci când vom fi vizitați de El, de Însuși Mântuitorul sufletelor noastre, vom simți o fericire și o pace mai presus de durere și de suferință, de lacrimă și nevoie, ori de vreo sminteală oarecare. Vom conchide, împreună cu Sfântul Apostol Pavel ca „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu – Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu noi, cu toți. Amin.”

Așadar, constatăm și de aici faptul că Ortodoxia este o formă de creștinism (nesecularizată în conținutul și în fondul ei intrinsec) extrem de rafinată, de nobilă, de autentică și de neipocrită, pe care puțini o mai știm astăzi aprecia sau gusta în profunzimea ei dintru început, lucru pentru care ne rugăm Lui Dumnezeu – Cel în Treime preamărit, să ne ajute și să ne lumineze mințile noastre cele fariseice și acoperite de umbra păcatului și a morții!...

Stelian Gomboș